

Göteborgs
Stad

Grundskolenämndens riktlinjer för hantering av elevs skolplikt vid längre utlandsvistelse

Reglerande styrande dokument

Policy

► Riktlinje

Regel

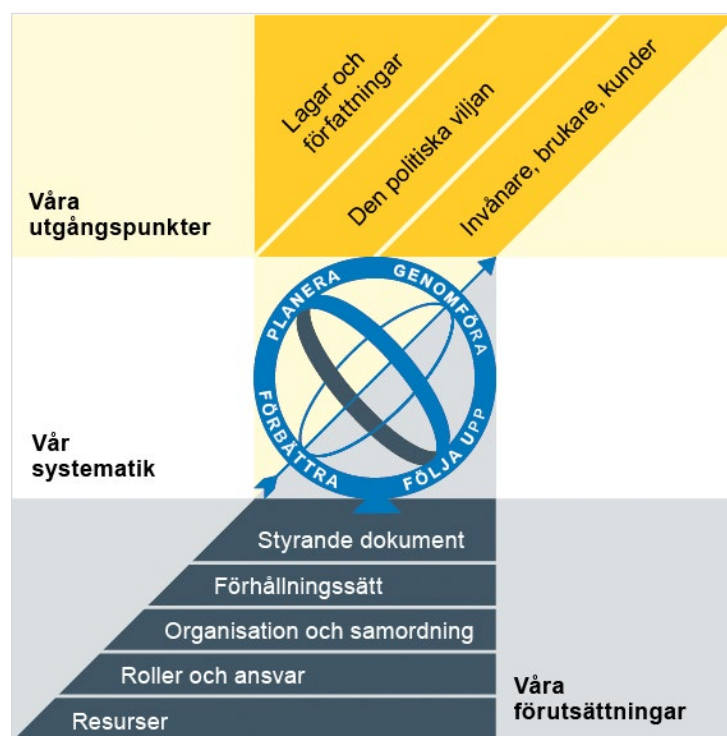
Anvisning

Rutin

Instruktion

Göteborgs Stads styrsystem

Utgångspunkterna för styrningen av Göteborgs Stad är lagar och författningar, den politiska viljan och stadens invånare, brukare och kunder. För att förverkliga utgångspunkterna behövs förutsättningar av olika slag. Stadens politiker har möjlighet att genom styrande dokument beskriva hur de vill realisera den politiska viljan. Inom Göteborgs Stad gäller de styrande dokument som antas av kommunfullmäktige och kommunstyrelsen. Därutöver fastställer nämnder och bolagsstyrelser egna styrande dokument för sin egen verksamhet. Kommunfullmäktiges budget är det övergripande och överordnade styrande dokumentet för Göteborgs Stads nämnder och bolagsstyrelser.

Om Göteborgs Stads styrande dokument

Göteborgs Stads styrande dokument är våra förutsättningar för att vi ska göra rätt saker på rätt sätt. De anger vad nämnder/styrelser och förvaltningar/bolag ska göra, vem som ska göra det och hur det ska göras. Styrande dokument är samlingsbegreppet för dessa dokument.

Stadens grundläggande principer såsom demokratisk grundsyn, principer om mänskliga rättigheter och icke-diskriminering omsätts i praktisk verksamhet genom att de integreras i stadens ordinarie beslutsprocesser. Beredning av och beslut om styrande dokument har en stor betydelse för förverkligandet av dessa principer i stadens verksamheter.

De styrande dokumenten ska göra det tydligt både för organisationen och för invånare, brukare, kunder, leverantörer, samarbetspartners och andra intressenter vad som förväntas av förvaltningar och bolag. De styrande dokumenten ligger till grund för att utkräva ansvar när vi inte arbetar i enlighet med vad som är beslutat.

Styrande dokument			
Kommunala föreskrifter		Planerande och reglerande styrande dokument	
Normgivning mot enskild	Riktade styrande dokument	Planerande styrande dokument	Reglerande styrande dokument

Dokumentnamn: Grundskolenämndens riktlinjer för hantering av elevs skolplikt vid längre utlandsvistelse			
Beslutad av: Grundskolenämnden	Gäller för: Medarbetare vid grundskoleförvaltningen	Diarienummer: N609-0940/21	Datum och paragraf för beslutet: 2020-08-19 § 170
Dokumentsort: Riktlinje	Giltighetstid: Tillsvidare	Senast reviderad: 2022-05-24	Dokumentansvarig: Planeringsledare Maria Ericsson
Bilagor: [Bilagor]			

Innehåll

Inledning	3
Syftet med denna riktlinje.....	3
Vem omfattas av riktlinjen	3
Bakgrund	3
Lagbestämmelser	3
Vägledning och avsteg.....	3
Stödjande dokument	3
Riktlinje	4
Grundläggande bestämmelser	4
Grundläggande bestämmelser om utlandsvistelse för elev med skolplikt	4
1. Beviljad ledighet	4
2. Fullgöra skolplikten på annat sätt	5
3. Varaktig vistelse utomlands	8
När elev åker utomlands utan godkännande	10

Inledning

Syftet med denna riktlinje

Syftet med denna riktlinje är att säkerställa att ärenden rörande elevers längre utlandsvistelser hanteras rättssäkert, effektivt och likvärdigt. Riktlinjerna är styrande och ska vara ett stöd för handläggaren och göra såväl processen som bedömningen transparent och förutsägbar för de vårdnadshavare som planerar att vistas utomlands med sina skolpliktiga barn.

Vem omfattas av riktlinjen

Denna riktlinje gäller tillsvidare för medarbetare vid grundskoleförvaltningen.

Bakgrund

Barn som är bosatta i Sverige har skolplikt från höstterminen det år de fyller sex år. Dessa barn har samtidigt en rätt att få utbildning i Sverige. Med skolplikten följer även en närvaroplikt, eleven ska vistas i skolan för att få sin rätt till utbildning tillgodosedd.

Det har blivit allt vanligare att elever vistas utomlands under en längre period. Det kan till exempel gälla en längre semesterresa, att någon av vårdnadshavarna arbetar utomlands eller ett besök i familjens hemland.

Området är komplext och aktualiserar flera bestämmelser i skollagen. Det är särskilt viktigt att tidigt uppmärksamma barn och unga i hederskontext. Det kan till exempel handla om barn och unga som mot sin vilja förs utomlands för könsstympning, tvångsgifte, försök att omvända hbtq-personer eller uppfostringsresor. De aktuella frågeställningarna gränsar till andra områden såsom främjande av närvaro, frånvaroarbeta och skolpliktsbevakning. För att skapa likvärdiga bedömningar i dessa ärenden behöver tydliga riktlinjer finnas.

Lagbestämmelser

Bestämmelser om skolplikt och rätt till utbildning återfinns i 7 kap. skollagen. I 24 kap. 23-25 §§ skollagen regleras möjligheten att fullgöra skolplikten på annat sätt än genom att gå i förskoleklass, grundskola eller anpassad grundskola.

Vägledning och avsteg

Det framgår av riktlinjen att individuella prövningar i vissa avseenden ska göras.

När det i riktlinjen skrivs grundskola avses även förskoleklass och anpassad grundskola.

Stödjande dokument

Information Så fungerar skolplikt om ditt barn ska åka utomlands

Blankett Anmälan om längre vistelse utomlands

Blankett Ansökan om skolplikt på annat sätt

Riktlinje

Grundläggande bestämmelser

1. Skolplikt

Barn som är bosatta i Sverige har skolplikt från höstterminen det år de fyller sex år. Undantag finns för barn som vistas varaktigt utomlands eller då förhållandena är sådana att man inte kan begära att barnet går i skolan.¹

2. Närvaroplikt

Skolpliktiga elever har närvaroplikt. En elev i förskoleklassen, grundskolan och anpassad grundskola ska delta i utbildningen, om eleven inte har giltigt skäl att utebli.² Det gäller både elever som har skolplikt och andra elever, till exempel asylsökande, de med tidsbegränsat uppehållstillstånd eller gömda barn.

3. Undantag från närvaroplikten

- Giltigt skäl att utebli, till exempel vårdnadshavare anmält att eleven är sjuk eller ska på läkarbesök.
- Beviljad kortare ledighet för enskilda angelägenheter. Om det finns synnerliga skäl får längre ledighet beviljas.³
- Befrielse från skyldighet att delta i obligatoriska inslag i undervisningen vid synnerliga skäl.⁴

Grundläggande bestämmelser om utlandsvistelse för elev med skolplikt

Det finns tre möjligheter för en elev att inom ramen för skollagen vistas utomlands under en kortare eller längre tid.

1. Ledighet beviljad av rektor (eller den medarbetare som rektor delegerat till) enligt 7 kap. 18 § skollagen.
2. Beviljat att få fullgöra skolplikten på annat sätt enligt 24 kap. 23 § skollagen.
3. Hemkommunen har bedömt att eleven vistas varaktigt utomlands och därmed inte har skolplikt enligt 7 kap. 2 § skollagen.

Nedan redogörs för dessa tre möjligheter och skillnaden dem mellan.

1. Beviljad ledighet

7 kap. 18 § skollagen

En elev i en skolform som avses i 17 § får beviljas kortare ledighet för enskilda angelägenheter. Om det finns synnerliga skäl får längre ledighet beviljas.

¹ 7 kap. 2 § skollagen

² 7 kap. 17 § skollagen

³ 7 kap. 18 § skollagen

⁴ 7 kap. 19 § skollagen

Rektorn beslutar om ledighet. Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta beslut om ledighet som avser längre tid än tio dagar.

Även om det finns möjlighet att bevilja ledighet längre än 10 dagar är bestämmelsen tänkt att användas vid kortare ledigheter, till exempel 15 dagar, men inte månadsvis. Vid ledighet längre än 10 dagar krävs att eleven har synnerliga skäl. Reglerna om ledighet blir således inte tillämpliga vid längre utlandsvistelser.

För ytterligare ledning se vägledning vid ledighetsansökan under styrande dokument.

2. Fullgöra skolplikten på annat sätt

24 kap. 23 § skollagen

Ett skolpliktigt barn får medges rätt att fullgöra skolplikten på annat sätt än som anges i denna lag. Medgivande ska lämnas om

- 1. verksamheten framstår som ett fullgott alternativ till den utbildning som annars står barnet till buds enligt föreskrifter i denna lag,*
- 2. behovet av insyn i verksamheten kan tillgodoses, och*
- 3. det finns synnerliga skäl.*

Det finns en möjlighet i skollagen för en elev att få fullgöra skolplikten på annat sätt, till exempel utomlands. Varje ansökan om att få fullgöra skolplikten utomlands måste bedömas individuellt. Det är elevens hemkommun som prövar frågan.⁵

Vid bedömningen ska hänsyn tas till nedanstående:

1. Verksamheten framstår som ett fullgott alternativ

Det krävs att den utbildning som eleven får utomlands är ett fullgott alternativ till utbildningen i grundskolan. Jämförelsen måste grundas på en helhetsbedömning. Att något som finns i grundskolan, till exempel ett enskilt ämne, saknas i den tilltänkta verksamheten behöver inte nödvändigtvis innebära att alternativet inte är fullgott.⁶

Vid bedömningen av om den alternativa skolgången ska anses vara ett fullgott alternativ ska särskild hänsyn tas till om den tänkta skolan följer den svenska läroplanen och kursplanerna i svensk grundskola.

Undervisning i hemmet

Det är vanligtvis inte tillräckligt att vårdnadshavarna själva undervisar barnet med stöd från tidigare skola. Enligt förarbetena är det sannolikt mycket svårt för ett barns vårdnadshavare att genom enskild undervisning ge barnet kunskaper och färdigheter som kan jämföras med dem som barnet skulle få i grundskolan. Därtill kommer att barnet för sin utveckling i övrigt, inte minst sin sociala träning, nästan alltid kan antas behöva de erfarenheter som skolgång ger.⁷

Undervisning i hemmet kan i enstaka fall anses vara ett fullgott alternativ, då för en elev på lågstadiet. Praxis från domstolar visar att just frågan om barnets ålder är viktig och att

⁵ 24 kap. 25 § skollagen

⁶ Prop. 1985/86:10 s.126

⁷ Prop. 1985/86:10 s.127

hemundervisning kan räknas som ett fullgott alternativ i de lägre årskurserna.⁸ Även för elever i lägre årskurser är det omständigheterna i det enskilda fallet som är avgörande.

Svenska utlandsskolor

Svenska utlandsskolor är till för barn och ungdomar som bor i utlandet med minst en av sina vårdnadshavare.⁹ Utbildningen motsvarar förskoleklass, grundskola och, så långt det är möjligt, gymnasieskola. De svenska utlandsskolorna är berättigade till statsbidrag för utbildning i förskoleklass och i årskurserna 1-6. I vissa fall även för högstadiet årskurserna 7-9 och gymnasieskolan 1-3.¹⁰

Undervisning på utlandsskolor motsvarar så långt det är möjligt den som elever får i Sverige. Svenska utlandsskolor är fristående skolor som ligger utanför det svenska skolväsendet. Skolorna följer de svenska läroplanerna och undervisningen är på svenska. Svenska utlandsskolor som får statsbidrag har rätt att sätta betyg och Skolinspektionen har tillsyn över verksamheten.

De svenska utlandsskolorna bedöms vara fullgoda alternativ till undervisning i grundskolan.

Andra så kallade svenska skolor

Det finns andra skolor som kallar sig svenska utlandsskolor och andra utbildningar som varken får statsbidrag eller har rätt att sätta betyg enligt svensk lag. Sådana skolor står inte under svensk statlig uppföljning, utvärdering och tillsyn. Vid bedömning av om en sådan skola anses vara ett fullgott alternativ ska alltid en individuell prövning göras. Om skolan följer den svenska läroplanen och kursplanerna i svensk grundskola ska utgångspunkten vara att skolan ska anses vara ett fullgott alternativ.

Distansundervisning

Distansundervisning gör det möjligt för utlandssvenska elever i årskurserna 6–9 i grundskolan att fullfölja sina studier när de befinner sig utomlands. Eleven får betyg utifrån gällande kursplaner och kunskapskrav för årskurs 6–9. Distansundervisningen anordnas av Sofia Distans som får statsbidrag från Skolverket för undervisningen. För att Sofia Distans ska få statsbidrag krävs dock att minst en av elevens vårdnadshavare ska vistas i utlandet på grund av vissa uppräknade skäl.¹¹ Om skolan inte beviljas statsbidrag för en elev kan vårdnadshavarna betala avgiften privat.

Undervisning via Sofia Distans bedöms vara ett fullgott alternativ till undervisning i grundskolan oavsett om statsbidrag beviljats eller inte. Däremot kan frågan om statsbidrag beviljats vara av intresse vid bedömning av om synnerliga skäl finns (se nedan).

Internationella skolor

Internationella skolor finns i flera länder. Utbildningen kan till exempel följa landets läroplan eller en internationell läroplan. En internationell skola i Sverige definieras som en skola där utbildningen, i stället för att följa en svensk läroplan, bedrivs enligt ett annat

⁸ Se bland annat Kamrarrätten i Göteborg, mål nr 7247-2000

⁹ Läs mer hos [Skolverket](https://www.skolverket.se)

¹⁰ Förordning (1994:519) om statsbidrag till utbildning av utlandssvenska barn och ungdomar

¹¹ Läs mer på [Skolverket.se](https://www.skolverket.se)

lands läroplan eller en internationell läroplan, och som i första hand riktar sig till elever som är bosatta i Sverige för en begränsad tid.¹²

Vid vissa internationella skolor i utlandet finns så kallade svenska sektioner. Där kan svenska elever få undervisning i svenska och om Sverige. Skolan har godkänts av svenska regeringen att bedriva undervisning vid svenska sektionen.

Skolor med internationell läroplan bedöms vara fullgoda alternativ till undervisning i grundskolan. Vid bedömning av om övriga internationella skolor anses vara ett fullgott alternativ ska alltid en individuell prövning göras.

2. Behovet av insyn i verksamheten kan tillgodoses

För att en elev ska få möjlighet att fullgöra skolplikten utomlands krävs också att kommunen har insyn i den alternativa skolgång som eleven deltar i. Insynen sköts av elevens ordinarie grundskola. Kravet på insyn innebär till exempel att kommunen behöver kunna följa upp elevens kunskapsinhämtning samt att eleven följer en plan för undervisningen. Det kan även gälla att eleven ska delta i nationella prov eller andra avstämningar.

3. Det finns synnerliga skäl

För att medgivande om att fullgöra skolplikten utomlands ska kunna lämnas krävs även att eleven har synnerliga skäl. Precis som vid längre ledighet innebär detta att kraven är höga och att bestämmelsen ska användas restriktivt. Synnerliga skäl innebär att det måste finnas ett mycket starkt skäl till barnet inte kan stanna i Sverige för att gå i grundskolan. Bedömningen om synnerliga skäl föreligger ska utgå från elevens intressen.¹³ Att familjen ska tillbringa en tid utomlands för att få vara tillsammans eller lära känna en annan kultur är allmänt sett värdefullt för alla elever och kan inte ses som synnerliga skäl.¹⁴

Enligt förarbeten till bestämmelsen kan synnerliga skäl till exempel förekomma i situationer då eleven nyss flyttat till Sverige från något av våra grannländer men har mycket starka skäl för att gå kvar i det gamla landets skola under återstoden av terminen. Även situationer då eleven under längre tid önskar vara från skolan på grund av resor eller filminspelning kan tänkas utgöra synnerliga skäl för att under en tid få medgivande att fullgöra skolplikten på annat sätt om det finns mycket starka skäl i det enskilda fallet.

Vid bedömningen av om synnerliga skäl finns ska alltid en individuell prövning göras. Att ett barn följer med familjen vid vårdnadshavarnas arbete eller studier utomlands ska dock som utgångspunkt anses utgå från elevens intressen och ses som synnerliga skäl. Arbetet/studierna ska vara på uppdrag av arbetsgivare och kunna styrkas genom till exempel intyg från arbetsgivare och utbildningsanordnare. Att vårdnadshavare själv väljer att arbeta utomlands, till exempel genom distansarbete, ska som utgångspunkt inte ses som synnerliga skäl. Om arbetet utomlands sker i syfte att etablera en verksamhet kan detta dock vara ett godtagbart skäl. Grundtanken är att det är nödvändigt för vårdnadshavaren att arbeta utomlands för att synnerliga skäl ska anses föreligga.

¹² 24 kap. 2 § skollagen

¹³ Prop. 2009/20:165 s. 524 och 885

¹⁴ Kammarrätten i Göteborg, mål nr 4703-19

Bevakning av skolplikten för elev som fullgör skolplikten utomlands

Av skollagens bestämmelser om att fullgöra skolplikten på annat sätt framgår att medgivande om att få fullgöra skolplikten på annat sätt får lämnas för upp till ett år i sänder. I Göteborgs Stad är dock utgångspunkten att endast bevilja elev att få fullgöra skolplikten utomlands i max sex månader i taget. Under perioden ska det prövas hur verksamheten utfaller, det vill säga att eleven fullgör sin skolgång och får sin rätt till utbildning tillgodosedd. I bevakningen ingår att följa upp elevens kunskapsinhämtning samt säkerställa att eleven följer en plan för undervisningen. Medgivandet ska återkallas om det kan antas att förutsättningarna för medgivandet inte längre finns.¹⁵

Om ett beslut om att fullgöra skolplikten utomlands avser sex månader eller kortare tid behåller eleven sin skolplacering. Det gäller oavsett om huvudmannen är Göteborgs Stad, annan kommun eller en fristående skola.

Den skola där eleven har sin skolplacering ansvarar då för insyn i den alternativa verksamheten i syfte att följa upp dels att verksamheten fungerar, dels elevens kunskapsutveckling och närvaro.

Om ett beslut om att fullgöra skolplikten utomlands undantagsvis avser längre tid än sex månader ska elevens skolplacering som utgångspunkt avslutas om huvudmannen är Göteborgs Stad. Om det är en annan huvudman upphör ersättningen till huvudmannen. När eleven återkommer har hen rätt till utbildning men kan inte garanteras plats i samma skola eller åldersgrupp.

Överklagan

Ett beslut om att få fullgöra skolplikten på annat sätt eller ett beslut om att återkalla sådant beslut kan överklagas till förvaltningsrätten.¹⁶

3. Varaktig vistelse utomlands

7 kap. 2 § skollagen (utdrag)

Barn som är bosatta i Sverige har skolplikt enligt föreskrifterna i detta kapitel.

Skolplikt gäller dock inte barn som varaktigt vistas utomlands eller vars förhållanden är sådana att det uppenbarligen inte kan begäras att barnet ska gå i skola.

Skolplikten gäller för barn som är bosatta i Sverige. Med bosatt menas främst barn som är folkbokförda i landet. I bestämmelsen om skolplikt finns ett undantaget som innebär att skolplikten upphör för en elev som räknas som bosatt i Sverige men som varaktigt vistas utomlands. Då kan varken skolplikt eller rätt till utbildning under utlandsvistelsen utkrävas.

Någon närmare ledning för vad som ska anses utgöra en varaktig vistelse utomlands ges varken i förarbeten eller i praxis. Det exempel som nämns i förarbeten är svenska diplomatbarn som följer med sina föräldrar till stationeringslandet. Man kan dock konstatera att om den aktuella bestämmelsen ska ha någon mening måste med uttrycket

¹⁵ 24 kap. 24 § skollagen

¹⁶ 28 kap. 5 § p. 7 skollagen

varaktigt vistelse menas en vistelse som är mindre omfattande än vad som krävs för att någon ska anses utflyttad enligt folkbokföringslagen, dvs. mindre än ett år.¹⁷

I praxis har domstolarna bland annat bedömt nio månaders utlandsvistelse vara så lång att barnet inte omfattades av skolplikt under vistelsen.¹⁸ I ett annat rättsfall hade de aktuella barnen vistats utomlands sammanhängande under tiden oktober 2000 – juni 2001 med ett avbrott för vistelse i Sverige under en tremånadersperiod sommaren 2001. Därefter vistades familjen återigen utomlands under en sju månadersperiod. Barnen ansågs varaktigt vistas utomlands, varför ingen skolplikt gällde för dem.¹⁹ I en granskning som Riksrevisionen gjort framgår att kommuner gör olika tolkningar av begreppet varaktigt vistelse. Bland de kommuner som har definierat en tidsperiod som avgör när en vistelse utomlands anses varaktigt var den vanligaste gränsen sex månader eller en termin.²⁰

Förutsättningar för bedömning

För elever folkbokförda i Göteborgs kommun är utgångspunkten att om ett barn vistas minst sju månader utomlands bedöms hen varaktigt vistas utomlands och har därmed inte någon skolplikt. Vid en individuell prövning där hänsyn tas till elevens bästa kan avsteg från detta göras. Innan bedömningen slås fast ska en utredning i det enskilda fallet alltid göras. Utredningen ska så gott det går säkerställa att eleven befinner sig/ska befinna sig utomlands. Om barnet uppges studera utomlands ska vårdnadshavarna uppmanas att inge dokumentation som styrker detta. Det finns dock inga krav på att barnet ska ha en skolgång utomlands. I utredningen ska alltid uppmärksammas om utlandsvistelsen kan vara sammankopplad med hedersrelaterat våld och förtryck. Om så är fallet ska en orosanmälan till socialtjänsten göras.

När utredningen är klar görs en bedömning av om eleven fortfarande har skolplikt eller inte. Bedömningen utgår framför allt från hur lång tid eleven planeras vistas utomlands men också från hur väl det gått att säkerställa var eleven befinner sig. Ett beslut om att ett barn inte omfattas av skolplikten är ett viktigt och ingripande beslut för eleven. Göteborgs Stad fattar därför inte beslut om att skolplikten upphör för elev för en period längre än ett år. Om barnet fortfarande befinner sig utomlands efter ett år behöver en ny utredning genomföras innan ett eventuellt nytt beslut om att skolplikt upphör. I en utredning om förlängd utlandsvistelse ska vårdnadshavarna utöver framåtsyftande intyg också styrka att eleven varit utomlands under den tidigare beviljade perioden.

Om eleven bedöms varaktigt vistas utomlands

Om bedömningen blir att eleven varaktigt vistas utomlands har eleven inte längre skolplikt och Göteborgs Stad har ingen skyldighet att finansiera elevens utbildning. Vid beslut att skolplikt upphör på grund av varaktigt vistelse utomlands ska elevens skolplacering på skola inom grundskoleförvaltningen upphöra. Om eleven har en skolplacering på en skola med annan huvudman ska ersättning till skolan inte längre utgå. Om eleven återkommer har hen åter skolplikt och rätt till utbildning men kan inte garanteras plats i samma skola eller åldersgrupp. När en elev som varit frånvarande från den svenska skolan under en längre period återkommer gör mottagande skola en

¹⁷ 20 § folkbokföringslagen (1991:481)

¹⁸ Kammarrätten i Göteborg, mål nr 3515-14

¹⁹ Kammarrätten i Stockholm, mål nr 6422-2001

²⁰ Undantag från skolplikten – regler, tillämpning och tillsyn, Granskningsrapport från Riksrevisionen, RiR 2019:37 s.29f

bedömning av elevens kunskaper. Eleven har rätt till stöd på samma sätt som övriga elever.

Om ett barn vistas utomlands i mer än sex månader har familjen som regel inte rätt till barnbidrag från Försäkringskassan och vårdnadshavare är därför skyldiga att anmäla utlandsvistelser på över sex månader. Utifrån detta anmäler förvaltningen alla uppgifter om utlandsvistelser på över sex månader till Försäkringskassan och Skatteverket.

När elev åker utomlands utan godkännande

Det finns situationer då elever åker utomlands trots att de har fortsatt skolplikt och inte fått beviljat att fullgöra skolplikten på annat sätt. Om barnet inte fullgör sin skolplikt ska en skolpliktsutredning startas, se grundskoleförvaltningens anvisning för skolans skolpliktsbevakning samt för central skolpliktsbevakning.

Det bör alltid övervägas om en orosanmälan till socialtjänsten ska göras vid olovlig utlandsvistelse. Det är särskilt viktigt att tidigt uppmärksamma om barnet befinner sig i en hederskontext. Det kan till exempel handla om barn och unga som mot sin vilja förs utomlands för könsstympning, tvångsgifte, försök att omvända hbtq-personer eller för uppfostringsresor.